

JÄRVAMAA KODANIKUÜHISKONNA
ARENGUKAVA
2011 – 2018

Paide 2011

SISUKORD

1 SÜNNILOOST.....	3
1.1 Arengukava põhimõtted.....	4
1.2 Miks on seda vaja.....	5
1.3 Ülevaade hetkeolukorrast.....	5
2 VISIOON, VÄÄRTUSED, PÕHIMÕTTED.....	7
2.1 Visioon.....	7
2.2 Väärtused.....	7
2.2.1 Väärtused, millele peaks rajanema kodanikuühiskond ning mille kasvule on suunatud käesoleva arengukava eesmärgid ja tegevused.....	8
3 EESMÄRGID.....	10
4 VALDKONNAD.....	10
4.1 Kodanikuühenduste võimekus ja jätkusuutlikkus.....	10
4.1.1 Inimesed.....	11
4.1.2 Kompetents ja teadmised.....	13
4.1.3 Ressursid ja vahendid.....	15
4.2 Koostöö.....	17
4.2.1 Teadlikkus ja maine.....	17
4.2.2 Ühendustevaheline koostöö.....	18
4.2.3 Sektoritevaheline koostöö.....	19
4.3 Kommunikatsioon.....	21
4.3.1 Suhtlemine meediaga.....	21
4.3.2 Kommunikatsiooni abil kasvanud koostöö ja osalemine.....	22
4.3.3 Kodanikeühenduste meediakeskus.....	24
4.4 Kodanikuharidus.....	25
5 Arengukava elluviimine.....	26
6 Juhtimine.....	26
7 Arengukava areng.....	27

1 SÜNNILOOST

Käesoleva arengukava tegemise idee on algatatud Järvamaa kodanikeühenduste ja Järvamaa Arenduskeskuse poolt 2008 aastal. Siis said kokku umbes 20 inimest Järvamaa kodanikeühendustest ning arutlesid, kas sellest oleks mingit kasu, kui Järvamaal oleks kodanikuühiskonna arengukava. Formaalne nimetus tekitas üsna palju segadust – kelle 'oma' see arengukava ikkagi oleks; miks seda vaja on; kes hakkab eest vedama; kes kinnitab; kes viib tegevused ellu jne. Esimesed arutelud vaibusid ning teema tõusis taas päevakorda 2009. aasta sügisel Järvamaa esimesel kodanikuühenduste konverentsil, kus osales üle 80 inimese. Osalejad leidsid, et Järvamaa ühendusi vaevab terve rida probleeme, mida üksinda on väga keeruline lahendada, kuid koostööd tehes võib mitmest probleemist jagu saada. Ühenduste võimekuse töögrupis pakutigi tol korral ühe lahendusena välja koostööplaani ehk arengukava koostamist, millega leppida kokku üksteise abistamises ning muude oluliste protsesside mõjutamises (näiteks kohalike omavalitsuste rahastamine, kaasamine avaliku sektori poolt, teenuste delegeerimine või meedias esinemine).

2010 aasta alguses haaras MTÜ Kodukant Järvamaa initsiatiivi ning taotles Kodanikuühiskonna Sihtkapitalist (KÜSK) toetust arengukava koostamiseks ning vajalike tegevuste elluviimiseks. KÜSK toetas projekti perioodil aprill 2010 – märts 2011. Selle aja vältel:

- Moodustati arengukava tuumikgrupp, kes hakkas aktiivselt koos käima;
- Telliti Tallinna Ülikoolilt uuring Järvamaa kodanikeühenduste kohta, mis sisaldas muuhulgas fookusgruppide läbiviimist sihtgrupi hulgas;
- Koguti tagasisidet arengukavasse arengupäevadelt ning kodanikuühiskonna konverentsilt;
- Koostati analüüsi põhjal probleemide/vajaduste nimekiri, mis jaotati nelja valdkonda (ühenduste võimekus/kodanikuharidus, kommunikatsioon, koostöö ning väärtused);
- Toimusid igas valdkonnas kodanikeühenduste esindajatega arutelu seminarid, mille käigus analüüsiti probleeme, genereeriti lahendusideid ning planeeriti eesmärkide elluviimiseks vajalikke tegevusi.

Arengukava koostamine on olnud eelkõige mõtete, arusaamade ja tulevikuvisioni ühtlustamise ning kokkuleppimise protsess. Selle koostamise käigus on tehtud arvestatav hulk vabatahtlikku tööd.

Protsessi juhtorganisatsiooniks on olnud MTÜ Kodukant Järvamaa koostöös Järvamaa Arenduskeskuse mittetulundusühenduste konsultandi Maiko Keskülaga. Ekspertabi on kogu protsessi käigus osutanud Rait Talvik ettevõttest MindWave OÜ.

Aktiivsemalt panustasid Järvamaa kodanikuühiskonna arengukava valmimisse järgmiste organisatsioonide esindajad:

MTÜ Weissenstein, Järvamaa Vabatahtlike Keskus, Järvamaa Puuetega Inimeste Koda, Järvamaa Kogukonna Fond, Järvamaa Noortekogu, MTÜ Süda-Eesti Sotsiaalkeskus; Sõrandu külaselts, Kangrumäe Külakultuuri Edendamise Selts, Järvamaa Spordiliit, Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus, MTÜ Karessen, SA Põhja-Eesti Turism, Anna Kultuuriselts, Sargvere Maakultuuri Edendamise Selts, MTÜ Eesti Piimandusmuuseumi Sõprade Selts, Järva Maavalitsus, Koigi vallavalitsus, Kareda vallavalitsus, Türi vallavalitsus, Järva Teataja jne.

1.1 Arengukava põhimõtted

Järvamaa kodanikuühiskonna arengukava tegemine pole uus ettevõtmine mitte üksnes Järvamaal, vaid terves riigis. Maakondlikud arengustrateegiad sisaldavad küll kuigipalju kodanikuühiskonda puudutavat, kuid eraldi kodanikuühiskonna arengukava pole veel kuskil tehtud. Ka riigi tasandil võeti kodanikuühiskonna arengukava (KODAR) vastu alles 2011 aasta veebruaris. Enne seda toimusid 2001 aastast Eesti Kodanikuühiskonna Arengukontseptsioon ja EKAK. Seega said arengukava koostajad aru, et nad on selles valdkonnas teerajajad ning ei seadnud endale väga kõrgeid ambitsioone. Lähtuti sellest, et arengukava oleks:

- mõisteid ning termineid selgitav ning kodanikuühiskonna teemat edendav;
- lihtsas keeles ja arusaadav ka kõrvaltseisjale;
- praktiline dokument, mis analüüsiks probleeme ning pakuks nende probleemide lahendamiseks konkreetseid tegevusi;
- kokkulepe protsessis kaasa löönud osapoolte vahel;

Arengukava eesmärgid ja tegevused on suunatud Järvamaa kodanikuühendustele, ehk siis vastutuse selle arengukava elluviimise eest võtavad kodanikuühendused ise. Arengukava sisaldab kohalike inimeste ja kodanikuühenduste nägemust hästi toimivast kogukonnast Järvamaal ning kogukonna ning kodanikuühenduste koostööst avaliku ning ärisektoriga. Käesolev arengukava peegeldab Järvamaa kodanikuühendustes tegutsevate inimeste seisukohti. Esitatud põhimõtted ja väärtused saavad olla aluseks kõigile, kes mingil moel kodanikuühiskonna arengusse panustavad. Arengukava protsessi tulemusena on paljud organisatsioonid võtnud vastutuse mitmete tegevuste elluviimise eest. Arengukava tegevustest ja eesmärkidest täitmisest osavõtmine toimub vabatahtlikuse alusel.

1.2 Miks on seda vaja

Julgest ja teotahelisest kodanikust sõltub näiteks osalusdemokraatia kui ka kohalik ärikeskkond. Erilise tähtsusega on kohalik kogukond ja identiteet Järvamaal, kus on väga suur inimeste arv. Viimane aeg on hakata tegelema kodanikuühiskonna probleemidega ning visiooni sõnastamisega. Kui me ei tea millisesse sadamasse me jõuda tahame, siis on iga sadam õige.

Kodanikuühiskonna areng on viimased aastakümned arenenud pigem isevoolu teed. Iseenesest pole see paha, sest kodanikualgatus pole kohtustus, sund või seaduslik nõue. See peabki sündima ise inimeste hulgast. Samas pole demokraatlik ühiskond ja elujõuline kodanikuühiskond iseenesest tekkiv väärtus. Selleks on vaja teatud tüüpi inimesi, kes oskavad ja tahavad mõjutada neid ümbritsevat maailma.

Käesoleva arengukavaga sõnastame me kodanikuühiskonna põhiprobleemid, genereerime ideid nende lahendamiseks ning võtame vastutuse ideede elluviimise eest. Eesmärk on, et kodanikuühendused oleksid tugevamad, inimesed teeksid aktiivsemalt koostööd, osaleksid vabatahtlikus tegevuses ja aitaksid üksteist rohkem. Sellest sõltub väga palju – kuidas inimesed suhtuvad üksteisesse, kui palju on siin huvitegevust, milline on inimeste haridus ja oskused, sotsiaalne kapital jms.

1.3 Ülevaade hetkeolukorrast

1. juuni 2010 seisuga on E-äriregistri andmetel Järvamaal registreeritud 713 MTÜ-d ja 15 SA-t. Rohkem kui kolmandik neist MTÜdest on korteriühistud. Viimase aasta jooksul on lisandunud 41 MTÜ-d, sihtasutuste arv on jäänud samaks. Kuigi kodanikeühenduste arv kasvab, on vabariigis tervikuna täheldatud mittetulundusühingute vanuse vähenemist – tänased ühingud on keskmiselt nooremad kui 5 aastat tagasi. Järvamaa ühenduste hulgas on aga alla 5 aastaste organisatsioonide osa väiksem ning 2000-2005 asutatute osa suurem kui kogu Eestis. Vanus on ühingute jaoks üheks olulisemaks tunnuseks, kuna sellega on sageli seotud ka mitmed teised näitajad, näiteks: liikmeskonna suurus, liikmete arvu kasv/kahanemine; muude ressursside olemasolu, võrgustumine, koostöösuhted jms.

Ühenduste endi jaoks on üheks olulisemaks ressursiks liikmeskond. Liikmete arvust, aktiivsusest, tööpanusest jms sõltub olulisel määral organisatsiooni toimimine ja eesmärgiliste tegevuste edukus. Ühenduse liikmeskond kasvab või kahaneb vastavalt organisatsiooni võimalustele ja vajadustele. Üle poolte Järvamaa kodanikeühenduste on väikesed, st kuni 30 liikmelised organisatsioonid. Liikmeskonna suurus ja aktiivsete liikmete arv on organisatsioonides viimase 5 aasta jooksul vähenenud. Põhjuseks võib olla asjaolu, et hoolimata uute organisatsioonide tekkest ei lisandu tegevusväljale samas tempos uusi inimesi. See tähendab, et aktiivsete kodanike arv ei kasva ühenduste arvuga samas tempos.

KUAKi uuringust on märgata omavahelist seost aktiivsete liikmete arvu ja liikmeskonna suuruse vahel – aktiivseid liikmeid on rohkem just suurema liikmeskonnaga ühendustes ja vastupidi. Suhteliselt tõhusam on liikmete aktiivsus 11-30 liikmelistes organisatsioonides, kus sageli on aktiivselt tegevad umbes pooled liikmetest. Kuid aktiivsete liikmete vähesus on tuttav probleem paljudele MTÜ-dele. Probleemseks muutub olukord siis, kui tekib raskusi üldkoosolekute korraldamisega, st otsuste aruteluks ja vastu võtmiseks ei kogune piisav kvoorum, või väljendub inimressursi defitsiit näiteks juhatuse liikmete vahetumisel ning uute juhatuse liikmete leidmisel.

Eesti ja ka Järvamaa MTÜ-d on sageli juhikesksed, mis paneb ühele või vähestele inimestele suure koormuse ning seab sellega tegelikult ohtu kogu organisatsiooni jätkusuutlikkuse pikemas perspektiivis - tekib ettekujutus asendamatumest juhtidest ning liikmeskonna kaugenemine organisatsiooni eesmärkide püstitamisest ja elluviimisest. Laiem liikmeskonna aktiivsem kaasatus võimaldaks paremat seesmise ressursi realiseerimist ning vähendaks aktiivsete tegutsejate "lääbipõlemist". Kahjuks on taoliseid meeskonnatööl orienteerunud MTÜ-sid veel vähe.

Valdav enamus Järvamaa MTÜ-dest tegutseb vabatahtliku töö põhimõttel. Palgalisi töötajaid omavad ainult vähesed ja ka nende puhul rakendatakse enamasti osalise aja ja osalise koormusega tööd. Hoolimata kohati esinevast suurest koormusest on väga vähestel organisatsioonidel võimalus tasustada oma juhatuse liikmete tööd. Kuna liikmelisus võib vahel olla vaid formaalne, st osaluse poolest passiivne, peetakse kodanikuaktiivsuse ja -osaluse seisukohast kaasalöömist nii liikme kui mitte liikmena ehk vabatahtlikuna isegi rohkem tähtsaks kui liikmelisust ennast. Kogemused vabatahtlike kaasamise osas on järk-järgult kasvanud ka Järvamaa ühendustel.

Mõningal määral on viimase aja trendiks saanud mitmepoolne koostöö, sh kuulumine koostöövõrgustikesse ja katusorganisatsioonidesse. Koostööd tehakse peamiselt teiste mittetulundusühingutega, kuid endiselt tugev on ka ühenduste side kohalike omavalitsustega.

Kuigi tänaseks päevaks on välja kujunenud teatav hulk n-ö professionaalseid tugevaid kodanikeühendusi siis ikkagi on suurem hulk ühendustest võrdlemisi noored või väikesed ja ressursivaesed. Neil on väike liikmeskond, neil napib vahendeid ja noorte puhul ka kogemusi. Selliste ühenduste jätkusuutlikkus on küsimärgi all ning stabiilsema olustiku ja toe puudumisel ei pruugi need pikemalt kesta. Puudust tunnevad tänased ühendused nii oma kontorist, arvutist, internetiühendusest, kontoritehnikast kui ka transpordivahendist.

Kui avalikul sektoril pole väljakujunenud arusaama koostööst kodanikualgatusega, jääb kasutamata võimalus tugevdada kodanikeühiskonda ja demokraatlikke käitumisvorme. Eesti ja ka Järvamaa MTÜ-d on erinevad oma suuruse, ressursside, eesmärkide, tegevussuundade ja -viiside poolest. Iga toetus- või arengumudel ei pruugi töötada ühtmoodi hästi kõigi puhul. Jälgima peaks ka seda, et ühenduste arenguvõimaluste avardamine ning nende tegevustele parema pinnase loomine ei vähendaks nende kirjusust ja erilisust. Nii on rikkam kogu Eesti ja kindlasti ka Järvamaa.

2 VISIOON, VÄÄRTUSED, PÕHIMÕTTED

2.1 Visioon

Järvamaa on koht, kus elavad ärksa meele ja positiivse hoiakuga inimesed, kes väärtustavad kogukondlikku mõtteviisi ning võtavad vastutuse oma elukeskkonna eest. Kodanikuühendused on elujõulised kogukonna kaasajad, kes algavad üheskoos muutusi, et panustada maakonna arengusse. Kogukondliku tegevuse toel tugevnenud põlvkondade vaheline side on loonud noortes tugeva Järvamaa identiteedi.

2.2 Väärtused

Loodavas Järvamaa kodanikuühiskonna arengukavas tuleb kodanikuühiskonnana eelkõige mõista mitte üksnes mingit hulka kodanikuühendusi (mittetulunduslikke organisatsioone), vaid siinset **kogukonda**, milles nad tegutsevad ja mille kujundamise potentsiaali sellised kodanikualgatused omavad. Seega arengukava eesmärk ei ole mitte üksnes koostada nõ käsiraamatut erinevat laadi kodanikuühenduste loomiseks ja arendamiseks, vaid edastada väärtusi, mõtteviisi ja hoiakut, mis kogukonda elavdaks. Kohaliku kogukonna või kohalike kogukondade elujõulisus ja aktiivsus on seejuures ise omakorda võtmeteguriks, mis aitab kodanikuühendusi luua ja tagada nende teovõimekuse. Seega on arengukava eesmärk aidata kodanikuühenduste elujõulisusele kaasa kohaliku kogukonna elujõulisuse kasvatamise teel. Arengukava tegemises osalenud nägid kogukondlikku tegevust kui üliolulist osa kohaliku elu arengus. Keskkonna, kultuuri, inimvara, osalusdemokraatia ja paljude muude tegurite arenemisel on kodanikuühiskonnal väga suur roll kanda, kui mitte öelda suurim või fundamentaalsem. Ilma elujõulise kodanikuühiskonnata valdab meid varsti suletud ja jõuetu ühiskond, kes allub mistahes manipulatsioonidele.

Kodanikuühiskond väärtustab iga inimese arengut. Konkurentsimeelsuse asemel keskendutakse koostööle. Väikses kogukonnas on iga inimene oluline. Tähtis on kultuuriline mitmekesisus, inimestel on väljaspool tööaega võimalus tegeleda mitmekesise huvitegevusega. Keskkond ja loodus on hoitud. Suhtumisest ja toetusest üksteisesse on tekkinud turvaline ja meeldiv õhkkond. Just sellisest toetavast, turvalisest ja mitmekesisest kogukonnast on saanud Järvamaa konkurentsieelis ning väärtusliku inimvara külgetõmbejõud. See on koht kuhu tahetakse tagasi tulla ning elama asuda.

2.2.1 Väärtused, millele peaks rajanema kodanikuühiskond ning mille kasvule on suunatud käesoleva arengukava eesmärgid ja tegevused

Kogukond ja inimsuhted:

Inimeste aktiivsus ja osalussoov – julgus, motivatsioon ning teadmised ja oskused kogukondlikus elus aktiivseks osalemiseks.

Vastutus – kasvama peab inimeste vastutus neid ümbritseva keskkonna ning inimeste eest. Kui inimesed võtavad suurema vastutuse neid ümbritsevate protsesside eest, siis on nad valmis neid ka mõjutama või muutma.

Inimeste väärtustamine ja tunnustamine – inimeste arengu ning muutumiste märkamine, kogukonda panustamise esiletõstmine. Inimesed pole vahendid eesmärkide saavutamiseks, vaid organisatsioonid (süsteemid) ja eesmärgid on inimeste teenistuses.

Kogukonna identiteet – individuaalsele pildile peab juurde tekkima tugevam pilt iseendast kui olulisest osast kohalikest kogukonnast. Kogukond peab muutuma iseseisvamaks, isemajandavaks ja iseotsustavamaks, selle tulemusel kasvab ühenduste üldine võimekus. Kodanikuühiskond võtab sellega **vastutuse** ühise elukeskkonna eest. See hõlmab oma **juurte** ehk kogukonnale omase hindamist. Pärand, ajalooline taust, kultuur – see annab jõu tegeleda kogukonna arendamisega. Just kohaliku eripära säilitamine toetab muuhulgas ka elukeskkonna ja kultuuride **mitmekesisust** ning kasvatab sellega kogukonna ja kogu riigi **jätksuutlikkust** üldiselt.

Säästev areng - kogukonna elujõulisuse kasvatamisel on oluline roll nn kestlikul ehk kohalike ressursside ja potentsiaali säästval kasutamisel. See tähendab muuhulgas valikute tegemist, mis näiteks uute hoonete ehitamise asemel eelistab olemasolevate korrastamist või ka väliste ressursside asemel eelistab kohalike kasutamist. Nii säilitatakse senisest enam ühelt poolt kohalikku ja traditsioonilist, ehk panustatakse kohaliku kultuuri jätkusuutlikusse, ning teiselt poolt kasvatatakse ka kohalikku **majanduslikku** võimekust, sest just kohaliku ressursi (materjalid, tööjõud) senisest tõhusam rakendamine on kohaliku arengu seisukohalt kõige jätkusuutlikum suund. Ka vabasektor saab anda oma panuse **kohaliku toodangu (sh kultuuri) eelistamise** ning sellega kogukonnatunde kasvatamise, mis aitab oluliselt kaasa üldise kodanikuaktiivsuse kasvule. Tegemist ei ole nn protektsionalismiga ehk vastandamisega kaupade ja teenuste vaba liikumise põhimõttele, vaid pigem **kohaliku konkurentsivõime kasvatamisega**, et see saaks võrdväärseks nõ imporditava toodangu või kultuuriga.

Selliste tegevuste eesmärk on tagada kogukonna iseseisvus, elujõulisus, turvatunne ja kohalik kultuur selle mitmekülguses (kultuuriline mitmekesisus). Kui selliselt kasvab kogukonna kokkuhoidlikkus ning jõud, tekivad ka paremad võimalused koostööks avaliku- ja erasektoriga, mh võimalused nõuda valitsemise ja koostöö hea tava järgimist, läbipaistvust (näiteks avalike finantside kasutamisel), tagada kodanikuühenduste võrdne kohtlemine jms.

Kodanikeühenduste tegevus

Vabasektori väärtustamine – kodanikuühiskonna elujõulisus sõltub väga palju organiseerunud inimeste tegevusest. Ehk siis mitteformaalsete kodanikualgatuste kõrval on tähtis väärtustada ka pikaajalist jätkusuutlikku tegevust formaalsetes kodanikeühendustes – mittetulundusühingutes ja sihtasutustes ning vastutuse võtmist ja meeskondade ülesehitamist väärtuspõhist juhtimist kasutades.

Hea valitsemise põhimõtted – põhiväärtused millele rajada organiseerunud kodanikuühiskond – osalus, õiguspärasus, läbipaistvus, konsensus, mõjususe ja tõhusus ning vastutavus.

Kohaliku ressursi eelistamine – võimalusel kasutada kohalikke teenuseid ning tooteid. Vajadusel isegi aidata nende tekkimisele kaasa. (näiteks koolitajad, moderaatorid)

Kohalike omavalitsuste tegevus

Osalusdemokraatia – on üks selle vorme mille kaudu kogukonna aktiivsus leiab praktilise väljundi. See eeldab ka kohaliku omavalitsuse ja teiste organisatsioonide rajatust kaasavale ning osalevale organisatsioonikultuurile. Kodanikel peab kasvama soov väljendada oma tahet kogukonnas, millele peab vastama ka selle jaoks võimaluste loomine.

Avatus ja läbipaistvus – inimesed mõistavad miks ja kuidas tehakse nende elu mõjutavaid otsuseid. Võimalik on lihtsalt ja kiiresti leida informatsiooni kohaliku omavalitsuse tegevuse ja otsuste kohta.

Kaasamise hea tava – kohalike omavalitsuste otsustusprotsesside aluseks tuleks võtta kaasamise hea tava. Selle juures tuleks väärtustada just kodanikeühenduste ehk valdkonna organisatsioonide esindajate kutsumist otsuste kujundamise aruteludele. Kodanikuühendused peaksid olema inimeste eestkostjad kohalike omavalitsuste ning äriorganisatsioonide ees.

Äriettevõtete tegevus

Sotsiaalne ettevõtlus – ehk äritegevus, mis ühtlasi lahendab ka sotsiaalseid probleeme. Kas otseselt äritegevuse käigus või äritegevusest saadud kasumi osaline „investeering“ kodanikuühiskonda. Kogukonda panustamisest võib ettevõtte mitmeti: kasvab ettevõtte sotsiaalne identiteet ning sellega ka inimeste pühendumine, elujõuline kogukond ja koostöö kasvatab inimvara väärtust ja võimekust (paremini levivad teadmised, väärtused nagu vastutus, töökus jms)

Säästlik majandamine – ettevõtted väärtustavad ressursside parimat kasutamist ning võitlevad koos kodanikuühendustega raiskamise vastu.

3 EESMÄRGID

Üldised strateegilised eesmärgid kirjeldavad olukordi, mille saavutamine on vajalik visiooni täitumiseks.

- ❖ Kodanikuühendused on **võimekad** oma eesmärkide elluviimisel ning nad ühendavad inimesi koostöös ühiskondlike probleemide või vajaduste lahendamisel. Nende mõju ühiskondlikele protsessidele on suur ja nad on elukeskkonna aktiivseteks kujundajateks.
- ❖ **Koostöö** on tõstnud mittetulundussektori mainet. Erinevate huvigruppide vahelise koostöö tulemusena arenevad vabaühendused ise ning süveneb ühis- ja kogukonnatunne.
- ❖ Informeeritus ja tänapäevaste **kommunikatsioonikanalite** kasutamine on suurendanud Järvamaa kodanikeühenduste võimekust ning loonud võimalused mitmekülgseks koostööks
- ❖ Kasvanud on **kodanikuhariduse** tähtsus - inimeste teadmised, oskused ja tahe kogukondlikus elus ja otsuste kujundamisel kaasa lüüa. Kodanikualgatuslik aktiivsus on kasvanud eriti noorte hulgas.

4 VALDKONNAD

4.1 Kodanikuühenduste võimekus ja jätkusuutlikkus

Kodanikuühenduste organisatoorsest võimekusest sõltub see, kui palju inimesed ühenduste tegevuses ja aktsioonides osalevad ning oma mõtteviisi ja hoiakuid muudavad. Ühenduste suutlikkusest turundada oma ideid, kaasata vabatahtlikke, pidada läbirääkimisi kohalike omavalitsuste ning ettevõtjatega – sellest sõltub otseselt, mil määral ühingud oma eesmäärke täidavad. Loomulikult ei pea alati koostegemiseks MTÜ-d või sihtasutust looma, tihtipeale näeme me ehedat kodanikualgatusust just organiseerimata vormis. Kuid pikemas perspektiivis suuremates ettevõtmistes on vaja hästi organiseeritud meeskonda formaalse organisatsiooni toega (MTÜ, SA). Ühenduste tegutsemis-suutlikkuse tõstmine on kodanikuühiskonna arengu võtmeküsimus.

4.1.1 Inimesed

Probleemide kirjeldus:

Ühendustes tegutsevate inimeste arv on liiga vähene selleks, et ühendused suudaksid tulemuslikult oma eesmäärke täita.

Ühendustes tegutsevatest inimestest valdav osa on keskealised ja vanemad, noori on väga vähe. Kui noorena pole tekkinud harjumust või kokkupuudet kodanikualgatuses tegutsemisega, siis on keeruline neid inimesi ka hiljem sellesse valdkonda värvata. Ühenduste juhid tunnistavad, et noori on keeruline kaasata ja ei mõisteta päris täpselt, mida noored tahavad.

Puuduvad meeskonnad – levinud on struktuur, milles tegutseb üks tugev juht, kellel puudub tugev meeskond ning on pigem passiivne liikmeskond. Järeltulijaid/ mantlipärijaid seega peale ei kasva. Lahkub juht, siis kukub kokku ka aastatepikkune töö. Või siis alustab uus juht nullist, kuna pole aktiivselt osalenud varasemas juhtimises.

Passiivne liikmeskond – ametlikult on ühingutel palju liikmeid, kuid neist aktiivseid osalejaid on vaid käputäis igas ühingu. Isegi liikmete vähene panustamine lisaks ühingute tegevusele olulise energia juurde.

Laiem ühiskondlik suhtumine pole aktiivseid kodanikke toetav. Inimestele, kes võtavad vastutuse ja on aktiivsed, jagatakse vähe tunnustust.

Juhid väsivad ning toimub emotsionaalne läbipõlemine

Visioon:

Kodanikuühendustes tegutseb piisav hulk motiveeritud ja pädevaid inimesi, kes ühingu eesmäärke ellu viivad.

Eesmärgid:

- ❖ Aastaks 2018 on inimeste aktiivne osalemine vabaühenduste tegevuses kasvanud 20% (tuginedes kodanikeühenduste statistikale aktiivsete liikmete andmete kohta)
- ❖ Kodanikuühenduste ja üldhariduskoolide koostöö on oluliselt paranenud – noored teevad vabatahtlikku tööd ühendustes ja ühingute eestvedajad osalevad õppetöös üldhariduskoolides
- ❖ Kodanikuühendustes tegutsevate inimeste sooline ja vanuseline jaotus vastab Eesti üldisele demograafilisele olukorrale
- ❖ Kodanikuühendustes tegutsevad hästi organiseeritud pühendunud meeskonnad
- ❖ Järeltulev juhtide põlvkond on tagatud ning olemasolevate juhtide hulgas on vähenenud läbipõlemine

- ❖ Ühendused suudavad oma ideid ja missiooni ühiskonnas efektiivselt turundada (nende tegevus pakub rohkem kõneainet ning rohkem inimesi lööb kaasa).
- ❖ Ühendustes tegutsevate inimeste vahel toimub mentorlus, supervisioon ja juhtimisalaste teadmiste vahetamine
- ❖ Ühendustel on oma tegevuseks piisavalt vajalikke õppematerjale ning korraldatakse vajalikke koolitusi
- ❖ Ühingud oskavad värvata endale „õigeid“ inimesi ning meeskondi luua.
- ❖ Ühiskondlik suhtumine on muutunud kodanikualgatust toetavaks ja hindavaks. Aktiivne kodanikuks olemine on au asi.

Tegevused:

Tegevus	Aeg	Vastutaja
Kodanikuühenduste tegevuse regulaarne tutvustamine suurematel Järvamaa üritustel. Info kogumine ühingute tegevuse kohta ning selle viimine avalikkuse ette	2011 - 2018	SA Järvamaa Arenduskeskus
Vabaühenduste nõustamine ja koolitamine turunduse ja marketingi valdkonnas	2011-2013	SA Järvamaa Arenduskeskus
Kodanikualgatust käsitleva saate tegemine KUMA raadios vähemalt kaks korda kuus	2011-2012	SA Järvamaa Arenduskeskus
Noorte volikogude initsieerimine KOVides, nende käivitamine, noorte leidmine ja inspireerimine osalemiseks, KOVidega läbirääkimine ja tegevuse olulisuse selgitamine	2011-2018	Järvamaa Noortekogu
Kodanikuhariduse programmi käivitamine Järvamaa üldhariduskoolides (MTÜ-de esindajad koolidesse kodanikualgatusest rääkima, õpilased MTÜ-desse praktikale, vabatahtliku passi levitamine ja tutvustamine koolides, MTÜ liikmete ettevalmistamine)	2011-2013	Paide Kogukonnakeskus
Noortele suunatud vabatahtliku tegevuse aktsioonide korraldamine vähemalt kaks korda aastas	2011-2018	Järvamaa vabatahtlike keskus
Noortele suunatud kodanikuhariduse koolituste ja ürituste korraldamine (ka noortekeskustes)	2011-2018	SA Järvamaa Arenduskeskus
Vabatahtliku tegevuse ja kodanikuühendustes		

tegutsemise võimaluste tutvustamine noortele. Kasutades edulugusid, noori eeskõnelejaid ja sotsiaalmeediat.	2011-2013	Järvamaa vabatahtlike keskus
Vabaühenduste mentorprogrammi käivitamine Järvamaal (erineva valdkonna ning teadmistega kogunud MTÜ juhtide võrgustiku loomine, kes nõustavad ja toetavad alustavaid ühinguid ning tegutsevate ühenduste meeskondi	2012	SA Järvamaa Arenduskeskus, Kodukant Järvamaa
Meeskonnatöö koolituste korraldamine, k.a. hea valitsemise põhimõtted	2011-2012	SA Järvamaa Arenduskeskus
MTÜ-de meeskondadele suunatud supervisiooni korraldamine	2012	SA Järvamaa Arenduskeskus
Väärtuspõhisest ning vabatahtlikest koosneva meeskonna juhtimisest juhtimismaterjali koostamine ja toimetamine	2011	SA Järvamaa Arenduskeskus
Väiksemad MTÜ juhtidele suunatud ühisürituste, jututubade korraldamine kogemuste vahetamiseks	2012-2013	SA Järvamaa Arenduskeskus
Juhendmaterjali koostamine liikmete värbamisest ning meeskonna moodustamisest	2012	SA Järvamaa Arenduskeskus
MTÜ näidispõhikirja ning struktuuri ülesehituse ja aluspõhimõtete kohta materjali koostamine ning koolituse korraldamine seoses parima struktuuri leidmisega ühenduse tegevusele	2011	SA Järvamaa Arenduskeskus

4.1.2 Kompetents ja teadmised

Probleemikirjeldus

MTÜ liikmetel on küll oma tegevusvaldkonnast väga head teadmised, kuid tihti puuduvad teadmised ja kompetents, mis on vajalikud organisatsiooni juhtimiseks. Koolitused vajavad süsteemsemat lähenemist.

Suur osa vajalikest teadmistest tulevad tegelikult praktiliste kogemuste läbi. Ühingute käivitajatel või uutel liikmetel on alguses väga raske bürokraatiaga toime tulla ning valdkonnas orienteeruda.

Tegutsevate ühenduste puhul märgiti peamiseks kompetentsi puudutavaks probleemiks süsteemset enesehindamise ja tagasiside puudumist. Näiteks tegevuste

või projektide lõppedes jäetakse meeskonnaga läbi arutamata, miks nii läks ja kuidas järgmine kord võiks veel paremini teha.

Eesmärgid:

- ❖ Kaardistatud on Järvamaa kodanikuühenduste eestvedajate koolitusvajadused ning toimuvate koolituste ning õppematerjalide peamised puudujäägid ja vajadused.
- ❖ Järvamaal toimub kodanikuühenduste eestvedajatele piisavalt erinevaid koolitusi, mis aitavad kodanikuühenduste tegevust paremini korraldada.
- ❖ Toimuvad koolitused vastavad kodanikuühenduste vajadustele, neid korraldatakse süsteemselt üle maakonna ning nende efektiivsus on kasvanud.
- ❖ Koostatud on õppe ning juhendmaterjalid ühingute tegevuse korraldamiseks.
- ❖ Kirjeldatud on metoodika, kuidas aidata kõige paremini uutel liikmetel ja juhtidel valdkonda sisse elada
- ❖ Ühendustele on väljatöötatud ja praktikas kasutusele võetud enesehindamise ja tagasiside süsteem

Tegevused:

Tegevus	Aeg	Vastutaja
Koolituste korraldamine kodanikuühenduste juhtidele ja liikmetele vastavalt koolitusvajaduste uuringu tulemustes kirjeldatud teemadele.	2011-2013	Järvamaa Arenduskeskus,
Õppe ja juhendmaterjalide koostamine vastavalt koolitusvajaduste uuringule. Materjalide toimetamine ning elektrooniliselt kättesaadavaks tegemine.	2011-2012	Järvamaa Arenduskeskus, Kodukant Järvama
Maakonna tasandil ühingute tugistruktuuri loomine – vähemalt igas KOVis üks tugiisik, kes kodanikualgatusega tegeleb ning alustavaid ühendusi nõustab.	2012 - 2018	Järvamaa Arenduskeskus, Kodukant Järvamaa
Juhendmaterjali väljatöötamine ühenduste enesehindamise ja tagasiside süsteemi juurutamiseks oma organisatsioonis	2012	Järvamaa Arenduskeskus, Kodukant Järvama

4.1.3 Ressursid ja vahendid

Probleemikirjeldus

Kõige üldlevinum probleem on loomulikult, et ressursi on liiga vähe selleks, et hästi toime tulla ja ühingu eesmärke täita. Samas tuleb välja terve rida probleeme olemasoleva ressursi ära kasutamisega:

Ühingutel on raskusi raha taotlemisega fondidest (omafinantseering, ettekulutamine, põrumine konkurentsisis jms)

Ühingutes ei tehta majanduslikult kasulikke tegevusi, millega lisavahendeid teenida

Puudub koostöö teiste ühingutega ressursside paremaks ära kasutamiseks

Ühingute liikmed ei panusta ühingusse aega ega raha, kuigi nad soovivad ühingu eesmärkide elluviimist. Et nad rohkem panustaksid, on vaja korralikku kaasamissüsteemi käivitamist ühingus ja omavahelist kokkulepet panuse suurusest ja olemusest. Liikmed peaksid olema rohkem kaasas, nägema lähedalt ühingu tegevuse kasutegurit ning kasu ka neile endile.

KOV rahastamissüsteem on ebaühtlane, iga KOV jagab raha isemoodi, KOV rahastamine on kohati läbipaistmatu ja arusaamatu, ei saa aru mis alustel ja kuidas kellelegi toetust jagatakse.

Likviidsusprobleem - suurem osa Euroopa Liidu fondide vahenditest tulevad tagantjärele ning ühingutel peab olema piisavalt rahalisi vahendeid, et kulutused teha ennem toetuse saamist.

Ettevõtjate ja kodanikuühenduste vaheline koostöö on väga väike. Ettevõtjate seas kasvab küll teadmised, et kogukonda panustamine suurendab nii ettevõtte sotsiaalset identiteeti kui ka kohaliku elanikonna (tööjõu) väärtust, siiski ei ole märgatavat muutust ettevõtjate ja kodanikeühenduste koostöös näha. Kodanikuühenduste esindajad ei oska oma tegevusest ja koostöö ettepanekutest välja tuua ettevõttele olulist.

Sotsiaalne ettevõtlus on vähe levinud ja puuduvad ka teadmised kuidas ärimudelit käivitada

Avalike teenuste delegeerimine on KOVidele ning MTÜ-dele võrdlemisi teadvustamata valdkond. Kuigipalju delegeerivad kõik omavalitsused, kuid pikemaajalist teenuste delegeerimist ei toimu. KOVil puuduvad teadmised teenuste delegeerimise juriidilisest poolest ning MTÜ-d pole veel piisavalt usaldusväärsed partnerid KOVidele.

Eesmärgid:

- ❖ Maakonna tasandil ühtlustatud ja kokkulepitud KOV rahastuspõhimõtted

- ❖ Loodud maakondlik sihtkapital, mis aitab kohalikke ühinguid projektide kaasfinantseeringuga ja aitab koguda vahendeid ettevõtetelt, kohalikelt omavalitsustelt ja tuluõhtutelt kodanikeühenduste toetamiseks.
- ❖ Sihtkapital ja MTÜ-de keskus, millesse ka omavalitsused raha paigutavad MTÜ-de võimekuse tõstmiseks ning maakonda rahaliste vahendite toomiseks.

Maakondliku sihtkapitali funktsioonid:

- Kodanikuühiskonna Sihtkapitali käepikendus maakonnas
- Koguda raha ja vahendeid eraettevõtetel ja eraisikutelt
- Viia läbi kohalike omavalitsuste toetusel maakonnaüleseid programme
- Omaks professionaalset võimekust raha kogumisel ning taotlusvoorude korraldamisel
- Pärandvara kasutamise, mis on pärandatud kohalikele omavalitsustele
- Sildfinantseerimist ning kaasfinantseeringuga toetamist

Tegevused:

Tegevus	Aeg	Vastutaja
Maakonna tasandil ühingute rahastamise hea tava väljatöötamine ning kooskõlastamine kohalike omavalitsustega. Tava sisaldab ka kokkuleppeid kodanikuühenduste poolt läbipaistvaks ja usaldusväärseks raha kasutamiseks	2011-2012	Järvamaa Arenduskeskus, Kodukant Järvamaa, Järvamaa Spordiliit, Järvamaa Kogukonnafond
Edulugude koostamine MTÜ ja KOV koostööst piirkonna arendamisel	2012-2013	Kodukant Järvamaa
Ettevõtjatele eraldi programmi loomine kogukonna ja vabaühenduste toetamiseks, tegevuses osalemiseks.	2012-2013	Paide Kogukonnakeskus
Sildfinantseerimisvõimaluste kaardistamine ja vajaliku teabematerjali koostamine	2012	Järvamaa Arenduskeskus,
Tehnoloogiate väljatöötamine annetuste tegemiseks vabaühendustele	2012	Järvamaa Kogukonnafond
Avalike teenuste delegeerimise edendamiseks vajaliku tugisüsteemi loomine (koolitused, materjalid, avalik arutelu, veebileht	2011-2013	Järvamaa Arenduskeskus, Järvamaa infoportaal

4.2 Koostöö

Probleemi kirjeldus

Kodanikeühendusi on palju, kuid aktiivselt tegutsevaid inimesi neis on vähe. Samuti on palju mittetulundusühingute liikmetele korraldatavaid üritusi või sündmusi, kuid kõigile ei jätku osalejaid. Ühenduste eestvedajad on ülekoormatud, see sunnib tegevuste osas tegema valikuid, sest kõigega tegeleda ei jõua. Mõistliku koostöö asemel konkureerivad kodanikeühendused üksteisega raha, inimeste ja tähelepanu pärast, samas on palju rakendamata inimressurssi. Järvamaa elanike arv väheneb, sageli lahkuvad ka aktiivsed tegijad, põhjuseks võib olla asjaolu, et vähe on põnevaid väljakutseid ja tunnustust või puudub motivatsioon jäämiseks.

Paljude nõrgemate vabaühenduste jaoks on probleemiks liigne paberimajandus ja tugiinstitutsioonide vähesus. Kodanikel on vähe teadlikkust muutustest, protsessidest, avalikust haldusest, samuti on neis vähe iseseisvust ja otsustusvõimet. Kohalikel omavalitsustel puudub sageli huvi kogukonnaga koostööd teha või kodanikeühenduste tegevust toetada, sest saadav kasu või toetuse kasutuse eesmärk on ebaselge. Omavalitsuste poolne mittetulundusühenduste kaasamine otsuste tegemise protsessi on kaootiline ning sõltub sageli isikutest, mitte kirjalikest kokkulepetest. Liiga harva esineb tulemuslikku koostööd vabaühenduste ja ettevõtjate vahel. Suhted põhinevad peamiselt isiklikel kontaktidel, erinevad osapooled ei ole oma huvidest ja vajadustest üksteisele selgelt teada andnud.

Visioon

Arenguvõimelistest ning piisavat sisemist motivatsiooni omavatest inimestest koosnevad Järvamaa kodanikeühendused on usaldusväärsed partnerid nii üksteisele kui ka avalikule- ja erasektorile. Vabaühenduste liikmed on teadvustanud isikliku panuse tähtsust tervikpildi moodustumisel, samas aga koostöö vajalikkust maakonna arendamisel. Loodud on eeldused kodanikualgatuste kasvuks ja kodanikuühiskonna arenguks Järvamaal.

4.2.1 Teadlikkus ja maine

Eesmärgid

- ❖ Kasvanud kogukonnast hoolivate ja vastutust võtta julgevate kodanike hulk (statistiliselt rohkem inimesi osaleb aktsioonides ning kodanikuühenduste tegevuses)
- ❖ Aktiivsete liikmete arv kodanikeühendustes on suurenenud; ühenduste tegevusega on liitunud uusi vabatahtlikke

- ❖ Ühenduste tegevus on eesmärgipärane, kokkulepitud tegutsemispõhimõtteid järgiv ning läbipaistev - kasvanud on usaldus
- ❖ Heade praktikate tutvustamise ning sobivate koolituste toel on kasvanud kodanike teadlikkus kodanikualgatusel ja oma panuse tähtsusest
- ❖ Kasvanud on kodanikeühenduste maine ning tuntus kogukonnas. (KUAKi üleriigiline uuring iga viie aasta tagant peaks Järvamaa selles osas selgelt esile tooma)

Tegevused:

Tegevus	Aeg	Vastutaja
Kodanikualgatus ja vabatahtlikku tegevust arendavate koolituste korraldamine	2011-2013	Järvamaa Vabatahtlike Keskus
Vabatahtlike arvu suurendamist ja nende rolli tähtsustamist soodustavate tegevuste korraldamine – artiklid ja saated meedias, infopäevad, teave veebilehtedel ja sotsiaalmeedias, vabatahtliku tegevuse passi tutvustamine jms.	2011-2018	Järvamaa Vabatahtlike Keskus, Kesk-Eesti Noorsootöö Keskus
MTÜ-de tegudepäeva korraldamine, näiteks töö- ja mõttetalgu korraldamine sellises külas, mis vajab tõuget	2011-2018	Järvamaa Vabatahtlike Keskus Kodukant Järvamaa
Mainekujundamiseks ning usalduslike partnerlussuheteks vajaliku kommunikatsiooni koolituste korraldamine	2011	Kodukant Järvamaa
Edukate kodanikeühenduste heade praktikate koondamine trükisesse ehk lugudepõhine lahtiseletamine vabaühenduste vajalikkusest ja võimalustest	2011-2013	Kodukant Järvamaa, Järvamaa Vabatahtlike Keskus (KoosOlek)

4.2.2 Ühendustevaheline koostöö

Eesmärgid:

- ❖ Ühisüritused ja -sündmused on suunatud korraga mitme valdkonna inimestele
- ❖ Sagenenud on suhtlemine erinevate ühingute vahel
- ❖ Tekkinud on avaramad tegutsemisvõimalused ning uued väljakutsed

- ❖ Avatuse, tähelepanelikkuse ning „nähtav olemise“ toel on vähenenud dubleerimine, suurenenud ühendustevaheline koostöö ning paranenud ressursside kasutus

Tegevused:

Tegevus	Aeg	Vastutaja
Maakondlike protsesside vedamiseks ja muutuste juhtimiseks erinevate ühenduste esindajatest nn „survegrupi“ ehk katusorganisatsiooni (alguses mitteformaalse) moodustamine	2011	Kodukant Järvamaa, Paide Kogukonnakeskus
Mittetulundusühingute osutatavatest teenustest maakondliku andmebaasi koostamine	2011-2012	Kodukant Järvamaa,
Katusorganisatsioonide koostöövõimaluste kaardistamine Leader tegevusgruppidega	2012-2013	Kodukant Järvamaa,

4.2.3 Sektoritevaheline koostöö

Eesmärgid:

- ❖ Väljatöötatud on koostööstandard (heade tavade kogumik) mille tulemusel muutub koostöö järjepidevaks ning vähemsõltuvaks isikute tahtest või poliitilistest muutustest
- ❖ Tõusnud on teadlikkus koostöö ning kaasamise ja osalemise vajalikkusest
- ❖ Kaasamist korraldatakse kohalikes omavalitsustes kaasamise head tava järgides
- ❖ Võrdne kohtlemine ehk ühesugused võimalused kõigile samas piirkonnas tegutsevatele ühendustele. Põhimõtted on avalikustatud maavalitsuse ja omavalitsuste kodulehtedel.
- ❖ Vähenenud on suhtlemisbarjäärid erinevate sektorite vahel
- ❖ Tublisid tegijad, eestvedajad ja vabatahtlikke on märgatud ja tunnustatud; kasutusele on võetud uudsed tunnustusmeetodid.
- ❖ Paranenud on puuetega inimeste võimalused üritustel või sündmustel osaleda
- ❖ Kehtestatud on ühtsed alused katus- ja maakondlike organisatsioonide toetamiseks

- ❖ Tihenenud on koostöö vabaühenduste ja ettevõtjate vahel.
- ❖ Erinevate sektorite ja huvigruppide vahelise koostöö tulemusena on inimestes tekkinud ühis- või kogukonnatunne

Tegevused:

Tegevus	Aeg	Vastutaja
Erinevate osapoolte rollide sõnastamiseks hea tava väljatöötamine	2011	Kodukant Järvamaa,
Läbirääkimiste korraldamine omavalitsustega mittetulundusühendustele kohapealsete nõustajate/tugiisikute leidmiseks	2011-2012	Järvamaa Arenduskeskus/mtü-de konsultant
Läbirääkimiste korraldamine MTÜ-de tegevuse toetamiseks ühtsete põhimõtete kehtestamiseks (erinevate omavalitsuste piires eraldi või ka mõnes osas maakonnas ühised)	2011-2012	Järvamaa Arenduskeskus, Kodukant Järvamaa, Järvamaa Spordiliit, Järvamaa Kogukonnafond
Läbirääkimiste korraldamine maakondlike ja katusorganisatsioonide toetamiseks ühiste aluste kehtestamiseks	2012	Järvamaa Arenduskeskus, Kodukant Järvamaa
Ühiskoolituste korraldamine MTÜ-de ja avaliku sektori esindajatele	2011-2012	Kodukant Järvamaa, Järvamaa Infoportaal
Regulaarsete ümarlaudade korraldamine erinevate sektorite esindajatele piirkondade arengu ja koostöövõimaluste arutamiseks	2012-2018	Paide Kogukonnakeskus, Järvamaa Arenduskeskus
Ümarlaudade korraldamine MTÜ-de ja ettevõtjate koostööhuvi väljaselgitamiseks, ettevõtjate ootuste täpsustamine inimeste, kogukonna või keskkonna suhtes, sponsorluse sidumine ettevõtja ootuste täitmisega.	2012	Paide Kogukonnakeskus, Järvamaa Arenduskeskus
Tublide tegijate, eestvedajate ja vabatahtlike tunnustamise korraldamine vähemalt kord aasta Kodanikuühiskonna konverentsil	2011-2018	Järvamaa Arenduskeskus, Järvamaa Vabatahtlike Keskus
Sotsiaalse ettevõtja kategooria lisamine ettevõtjate konkursile	2011	Järvamaa Arenduskeskus

4.3 Kommunikatsioon

Probleemi kirjeldus

Järvamaa ühendused tegutsevad enesekeskselt, inimeste valmisolek info jagamise vastu on minimaalne. Sellest lähtuvalt on avalikkuse teadmised erinevate kodanikeühenduste tegevusest suhteliselt piiratud. Avalikkusel ja rahastajatel ei ole piisavat infot mittetulundusühenduste tegemistest ja projektide elluviimistest. Info liikumise ja operatiivsusega pole rahul ka meediakanalid. Ühingutel jääb vajaka meediaga suhtlemise oskusi, ei teata toimimise reegleid.

Ebasobiva infokanali valiku või õige kontaktisiku puudumise tõttu ei jõua info sihtgrupini. Ühingute kodulehed ei ole aktiivsed ega informatiivsed, doomenite tasuliseks muutumine on vähendanud nõrgemate ühingute võimalust oma kodulehte omada. Omavalitsused näevad vabaühendustes sageli ainult toetusetaotlejaid ja mitte tõsiseltvõetavaid partnereid, kelle võimuses on lahendada kohalikke probleeme ning suurendada valitsemise legitiimsust. Samas ei kutsu keerulises sõnastuses antav info ühenduste liikmeid infot lugema, kergem on loobuda ning mitte püüdagi aru saada.

Mittetulundusühenduste jaoks oluline info on Internetis erinevatel kodulehtedel laiali ja raskesti leitav. Info leidmise keerukus ei soodusta nõrgemate ühingute jätkusuutlikku tegevust ning asetab nad tugevamatega võrreldes ebavõrdsesse olukorda. Puudub ülevaade olemasolevatest ja tegutsevatest mittetulundusühingutest, nende soetatud varadest, teenustest või liikmete oskustest. Olulised maakondlikud sündmused satuvad sageli ühele päevale, ei võimalda soovijatel osaleda.

Visioon

Järvamaa kodanikeühendused suudavad infot leida ning oskavad ja tahavad infot jagada. Ühendused teavad, kuidas olla kogukonna jaoks vajalikud. Informeeritus aitab kaasa nende valmisolekule piirkonna arengutes kaasa rääkida.

4.3.1 Suhtlemine meediaga

Eesmärgid

- ❖ Tõusnud on kohaliku kogukonna teadlikkus meediakanalite võimalustest ja kasutamisest
- ❖ Ühendused jagavad infot operatiivselt - võimalikud osalejad ja ajakirjanikud saavad teha sobivaid valikuid
- ❖ Vähenenud on pettumused ja hirm meediakajastuste ees

- ❖ Avalikkusel on rohkem infot kohaliku tasandi projektide elluviimisest ning rahastajatest

Tegevused:

Tegevus	Aeg	Vastutaja
Meediakoolituste korraldamine koostöös Järva Teataja, Järvamaa infoportaali, KUMA raadio ning Eesti Rahvusringhäälingu Kesk-Eesti korrespondendipunktiga (ERR)	2011-2012	Kodukant Järvamaa, Järvamaa Infoportaal
Ajakirjanikega suhtlemise juhtnööridest lühiülevaate koostamine	2011	Kodukant Järvamaa, Järvamaa Infoportaal
Mittetulundusühenduste jaoks nn. 'abilisti' koostamine infoga, kuhu missugust infot ja missuguses vormis saata	2011	Kodukant Järvamaa, Järvamaa Infoportaal
Positiivse meediakogemuse kaudu (kohalike inimeste näidetel) huvi tekitamine ja barjääride vähendamine	2011-2018	KoosOlek
Kohaliku tasandi projektidesse kommunikatsiooni ja teavituskohustuse lisamine	2012	Järvamaa Arenduskeskus/MTÜde konsultant

4.3.2 Kommunikatsiooni abil kasvanud koostöö ja osalemine

Eesmärgid

- ❖ Rakendunud on kontaktisikute põhise suhtlemise ja infoedastamise süsteem
- ❖ Tänapäevaste vahendite kaudu on suhtlemine lihtsustunud ning infokanalite võrk laienenud
- ❖ Kodanikeühenduste sõnumeid kommuunikeeritakse maakonna sündmustel ja meedias
- ❖ Tulemuslikult korraldatud informeerimise ja kaasamise toel on suurenenud kodanike osalemine ning kasvanud kohaliku valitsemise efektiivsus ja legitiimsus (suurem tagasiside valitsemisele, probleemide, vajaduste ja parimate lahenduste tutvustamine)
- ❖ Sponsortegevuse aktiveerimiseks on välja selgitatud ettevõtjate ootused inimeste, kogukonna või keskkonna suhtes

Tegevused:

Tegevus	Aeg	Vastutaja
Kodanikuühenduste ühise kommunikatsiooniplaani väljatöötamine ja maakondlik rakendamine	2011-2012	Kodukant Järvamaa
Maakondliku tugistruktuuri kasutamine kommunikatsiooni korraldamiseks	2011-2018	Kodukant Järvamaa, Järvamaa Spordiliit, JVK
Ühendustevaheline suhtlemine postiloendite ja võrgustike kaudu – mtü-de esindajate koondamine postiloenditesse tegevusvaldkondade kaupa; ühenduste esindajate teavitamine võimalusest jagada üldist ja olulist infot võrgustiku postiloendi kaudu	2011-2013	Järvamaa Arenduskeskus/MTÜde konsultant
Tänapäevaste sotsiaalmeedia kanalite (nt. Facebooki) võimaluste põhjalikum tutvustamine nende aktiivsemaks kasutuselevõtuks ühingute poolt, vastavate infopäevade korraldamine koostöös IT spetsialistidega	2011-2013	Järvamaa Arenduskeskus/MTÜde konsultant
Koolituste ja infopäevade korraldamine omavalitsuste ja ühingute kodulehtede informatiivseks ja aktiivseks muutmiseks	2012-2013	Järvamaa Arenduskeskus/MTÜde konsultant
Kokkulepete saavutamine kohalike omavalitsuste kodulehtedel omavalitsuse piires tegutsevate ühenduste kontaktinfo avaldamiseks	2011-2012	Järvamaa Arenduskeskus/MTÜde konsultant
Mittetulundusühingute uudiskirja ja vabaühenduste lehe KoosOlek aktiivsem levitamine	2011-2018	Järvamaa Infoportaal, Paide Kogukonnakeskus
Ametnikele kaasamise hea tava tutvustamine ning selleks vajaliku kommunikatsiooniplaani väljatöötamine. Inimestele tuleb keerulised tekstid teha lihtsamaks ja arusaadavamaks. Selleks vajaliku infomaterjali koostamine ametnikele. Igas omavalitsuses kontaktisiku leidmine, kes tegeleks kaasamisprotsesside kujundamisega	2012-2013	Järvamaa Arenduskeskus, Kodukant Järvamaa
Edulugude koostamine sotsiaalsetest ettevõtetest ning ettevõtete ja MTÜ-de omavahelisest koostööst	2013	Kodukant Järvamaa

4.3.3 Kodanikeühenduste meediakeskus

Eesmärgid

- ❖ MTÜ-dele vajalik info on kergemini kättesaadav, kuna see on koondatud ühte ajakirja ja infoportaali
- ❖ Võimalikuks ja lihtsamaks on saanud vajalike ühingute ja õigete isikute leidmine
- ❖ Maakondlikud sündmused on jaotunud erinevatele päevadele võimaldades inimestel osaleda

Tegevused:

Tegevus	Aeg	Vastutaja
Järvamaa infoportaali kodanikeühenduste osa www.jarva.ee/mtu muutmine sisukaks ja kasutajasõbralikuks	2012-213	Järvamaa Arenduskeskus
Mittetulundusühingute andmebaasi avalikustamine, pidev uuendamine ja täiendamine	2011-2018	Järvamaa Arenduskeskus, Järvamaa Spordiliit
Kodanikeühenduste teenuste ja varade andmebaasi avalikustamine Järvamaa infoportaali kodanikeühenduste rubriigis (ühingute valdkonnapõhine jaotus, organisatsioonide otsing omavalitsuste või valdkondade lõikes, ühingute tegevusvaldkonnad ja varad: milliseid teenuseid ühingud pakuvad, kelle käest saab mida rentida?)	2011-2018	Järvamaa Arenduskeskus
Maakondliku elektroonilise mittetulundusühenduste infokirja (Uudiskiri) väljaandmine	2011-2018	Järvamaa Arenduskeskus
Aktiivselt täidetava ülemaakondliku sündmuste kalendri loomine ja kasutusele võtmine	2011-2018	Järvamaa Arenduskeskus, Järvamaa Spordiliit

4.4 Kodanikuharidus

Probleemi kirjeldus

Peamine probleem on noortega – aktiivne osalemine kogukondlikus tegevuses on väga väikene. Seda nii mittetulundusliku kui ka ettevõtete poole pealt. Noored elavad praktiliselt eraldi oma elu ning seotust kogukonnaga on vähe. Seetõttu on ka loogiline, et nad siia tagasi ei pöördu.

Samas on näiteks Järvamaa Noortekogu viimase aasta aktiivne tegevus näidanud, et kui noortele luua vajalikud tingimused, siis on nad meeleldi valmis otsuste kujundamises kaasa lööma. Selleks on vaja vaid tingimusi, suhtumist ja ausust nende vastu.

Kodanikuhariduse tänane sõlmprobleem seisneb inimeste usus oma võimesse midagi muuta. Siin on kohalikul omavalitsusel võimalik palju ära teha. Aktiivne inimeste kaasamine ja nende nõu küsimine muudab inimesed ärksamaks, osalevamaks ja sellega ka vastutavamaks neid ümbritseva keskkonna suhtes.

Kodanikuhariduse edendamine on väga keeruline kuna see tähendab paljuski inimeste suhtumiste, hoiakute ja teadmiste kujundamist. Kaudselt mõjutab kodanikuharidust kõik eelnevad peatükid. Siiski on mõned asjad mida konkreetselt välja tuua.

Oluline on pöörata erilist tähelepanu noortele ning inimeste osalemisele ja kaasamisele otsuste tegemisse mis neid mõjutavad.

Eesmärgid

- ❖ KOVide otsuste tegemise aluseks on võetud kaasamise hea tava. Kaasamine toimub sisuliselt mitte üksnes formaalselt paberil
- ❖ Noored osalevad aktiivsel kodanikuühenduste tegevuses. Noorte osakaal ühenduste liikmeskonnast on kasvanud proportsionaalseks demograafilise olukorraga piirkonnas.
- ❖ Järvamaa infoportaal on avalik andmebaas Järvamaa kodanikuühendustest ja nende tegevustest

Tegevused

Tegevus	Aeg	Vastutaja
Kaasamise hea tava väljatöötamine koos KOVide/ JOLiga, kaasamissüsteemi juurutamine ja propageerimine ühingute seas	2011-2013	Paide Kogukonnakeskus

Ühingute koolitamine ning materjalide koostamine eestkoste valdkonnas	2012-2013	Järvamaa Arenduskeskus
Koolituste ja materjalide tegemine avalike teenuste delegeerimise osas, näidismaterjalide väljatöötamine	2012-2013	Paide Kogukonnakeskus
Kodanikuhariduse programmi käivitamine koostöös Järvamaa kohalike omavalitsuste ning üldhariduskoolidega, mille raames luuakse tingimused noortele kodanikuühendustesse vabatahtliku töö tegemiseks ning MTÜ juhtidele üldhariduskoolides kodanikuhariduse valikaine läbiviimiseks. Selle raames võiksid toimuda ka õpilas MTÜ-d.	2013	Järvamaa Arenduskeskus
Kodanikuühenduste tegevust ja kodanikualgatusi käsitlevate artiklite ning saadete tegemine kohalikus meedias.	2011-2018	Järvamaa Arenduskeskus

5 Arengukava elluviimine

Käesolev arengukava on dünaamiline töövahend, mille alusel kohalikud kodanikuühendused asuvad koostöös kodanikuühenduste probleeme lahendama ning mis on suuniseks teistele organisatsioonidele kodanikuühiskonna arendamisel. Seetõttu hakkab arengukava täienema ja muutuma vastavalt vajadusele ja muutunud tingimustele pidevalt. Organisatsioonid, kes on võtnud vastutuse arengukava tegevuste eest, võivad ühtlasi teha ettepanekuid arengukava tegevuste või eesmärkide ümbersõnastamiseks.

6 Juhtimine

Arengukava tegevuste elluviimist ning muutmist hakkab juhtima arengukava juhtgrupp, mis koosneb Järvamaa suuremate kodanikeühenduste esindajatest ning arengukava elluviimisel osalenud inimestest. Initsiatiivgrupp hakkab kogunema iga kahe kuu tagant. Grupp jagab omavahel rollid ja vastutuse arengukava tegevuste manageerimiseks. Juhtgrupp kontrollib tegevuste elluviimist ning võimaluste piires aitab tegevuste elluviimisel.

7 Arengukava areng

Arengukava juhtgrupi ülesandeks jääb ka arengukava põhimõtete ja sisu levitamine maakonnas ning mujal Eestis. Arengukava tutvustamine ja väärtuste levitamine. Uute organisatsioonide kutsumine ja veenmine arengukava tegevustes osalemiseks.